

SİNESÖZLÜK

Sinemaya Giriş

OLCAY BAĞIR

© KARAKARGA YAYINLARI - 470

*Her hakkı saklıdır. Bu eserin aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü,
telif hakkı sahibinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.*

SİNESÖZLÜK

Sinemaya Giriş

OLCAY BAĞIR

Genel Yayın Yönetmeni: Mustafa Kutlukhan Perker

Üretim Koordinatörü: Semran Karaçayır

Editör: Neslihan Perker

Kapak Tasarımı: Sedat Gösterikli

Sayfa Düzeni: Tuğçe Ekmekçi

1. Baskı: Mayıs 2024

ISBN: 978-625-8360-82-0

*İmtiyaz Sahipleri: Destek Yapım Prodüksiyon Dış Tic. A.Ş.
KaraKarga Yayınları, Destek Yayınları'nın alt kuruluşudur.*

Yayıncı Sertifika No. 43196

Adres: Abdi İpeççi Cad. No. 31/5

Nişantaşı / İstanbul

Tel. (0 212) 252 22 42

Faks: (0 212) 252 22 43

 karakarga.com info@karakarga.com
 karakargayayinlari karakargayayinlari
 karakargayayin

Baskı: Deniz Matbaa Mücellit

Adres: Maltepe Mahallesi Hastane Yolu Sokak

No. 1/6 Zeytinburnu - İstanbul

Tel. 0 212 613 30 06

Matbaa Sertifika No. 48625

OLCAY BAĞIR

SİNE

ÖZLÜK

Sinemaya Giriş

İçindekiler

ÖNSÖZ	13
Aksiyon Filmi	15
Altın Koza	19
Altın Portakal	21
Animasyon (Çizgi Film)	23
Anime	27
Anti Kahraman	29
Auteur	33
B Filmi	35
Bağımsız Sinema	37
Belgesel	41
Bilim Kurgu Film	45
Bollywood	49
Cahiers du Cinéma	51
Cameo Görünüm	53
Cinéma du Look (Bakışın Sineması)	57

Cinema Novo (Yeni Sinema).....	59
Çarpıcı Kurgu.....	63
Çerçeve.....	65
Deneysel Sinema.....	69
Devam Filmleri.....	73
Dijital Sinema.....	75
Distopik Film.....	79
Dışavurumcu Alman Sineması (Ekspresyonizm)	81
Dizi Filmler.....	85
Dogma 95.....	87
Dördüncü Duvar.....	89
Dublaj.....	93
Dublör.....	95
Epik Film.....	97
Erotik Film.....	99
Femme Fatale	103
Figüran.....	105
Film Müziği.....	107
Film Restorasyonu.....	111
Fragman.....	115
Fransız Yeni Dalgası.....	117
Geriye Dönüş (Flashback).....	121

Gişe Canavarı (Blockbuster)	123
Goldener Bär (Altın Ayı)	125
Hays Yasası.....	127
Hollywood	131
IMDb	133
İngiliz Özgür Sineması.....	135
İtalyan Yeni Gerçekçiliği	137
Jenerik	141
Jump Cut (Sıçramalı Kesme).....	143
Kara Film (Film Noir)	145
Kısa Film (Kısa Metraj Film).....	147
Klaket	151
Komedi Filmi.....	153
Korku Filmi	157
Kuleşov Etkisi	161
Kült Film	163
Leone d'Oro (Altın Aslan)	167
MacGuffin.....	169
Meksika Açmazı.....	173
Melodram	177
Metot Oyunculuğu	181
Millî Sinema	185

Montaj (Kurgu)	189
Müzikal Filmler	193
Oscar Ödülü	197
Önceden İmâ Etme (Foreshadowing)	201
Öncül Film (Prequel)	205
Özel Efekt	207
Palme d'Or (Altın Palmiye)	209
Paralel Kurgu	211
Parodi Film	213
Plan	217
Renkli Film	221
Resimli Taslak (Storyboard)	225
Sekans	227
Sesli Film	229
Sinefil	233
Sinema Eleştirisi	237
Sinema Salonu	241
Sinema-Göz Kuramı	245
Sinematograf	247
Sinopsis	249
Slow Motion (Ağır Çekim)	251
Sovyet Toplumsal Gerçekçiliği	253

Spagetti Western	257
Spoiler (Sürprizbozan).....	261
Stop Motion.....	263
Stüdyo Sistemi.....	265
Sundance Film Festivali	269
Şiirsel Gerçekçilik	271
Tipleme	275
Trunk Shot (Bagaj Çekimi).....	279
Tür Sineması.....	281
Ulusal Sinema.....	283
Üç Boyutlu Sinema (3D Film).....	287
Üçüncü Sinema	291
Western	295
Yan Ürün (Spin-off)	299
Yapım (Prodüksiyon)	303
Yeniden Çevrim (Remake)	305
Yeşil Perde.....	309
Yeşilçam.....	311
Z Filmler	315
180 Derece Kuralı	317
KAYNAKLAR	321

Aileme...

ÖNSÖZ

Sinemanın, daha doğru ifadeyle Sinematografin mucidi Fransız Lumière kardeşlerin, sinemayı “sanat” yapanlardan biri olan Georges Méliès’e, “Sinematograf geleceği olmayan bilimsel bir icattır” demesi bugün gülümsemeyle anılan bir olaydır. Lumière kardeşlerin, hatta Méliès’in tahminlerinin ötesinde sinema sadece bir sanat değil, “çok kollu bir sanat” oldu zaman içinde. Tiyatro, edebiyat, müzik, dans ve daha nice estetik disiplinleri kendi içinde harmanladı.

Son yüz yılın en etkileyici sanatı sinemaya dair bir kitap hazırlamak kuşkusuz iddialı bir iş. Sinema, tek bir kitaba sıkıştırılması açısından fazlasıyla çok yönlü ve tanımlanması çok zor bir sanat. Bu kitabın amacı başlangıcından günümüze sinemanın genel açıklamasını ve sürekli genişleyen kapsamına dair bir fikir vermek. Akademik bir çalışma iddiasında olmayan, tam aksine; sinema tarihi, türler, akımlar ve alana dair terimleri yalnız bir dille derinlemesine anlatan/açıklayan bu çalışma, bir tür “sinemaya giriş” kitabı olarak da okunabilir.

Kuru bir akademik dille yazılan kitaplar gibi olmak en büyük çekincemdi. Bir yandan bugünün sinemayla ilgilenen okurunu yakalayacak güncel bir metin ortaya koymak, bir yandan da mütevazı bir kaynak çalışma ortaya çıkarmaktı amacım.

Kuşkusuz bu kitapta sinema sanatı üzerine söylenen yeni bir şey aranmamalı. Çünkü kitabın böyle bir amacı yok.

Sinemaya ilişkin mevcut literatürden yararlanmanın dışında farklı alanlardan da alınan kavram, referans ve örneklerle kitabı zenginleştirmeye çalıştım. Ancak okuyucular kitaba dâhil edilmeyenler konusunda anlayışlı davranmalı. Bu tür bir kitapta neyin dâhil edilmeyeceğine karar vermek, neyin dâhil edileceğine karar vermekten daha zorlu bir süreç oldu.

Birkaç yıllık bir emeğin ürünü olan bu çalışmada ve sonrasında desteklerini esirgemeyen Mehmet Nuri Kaya'ya, Yahya Kemal Taştan'a, Turgut Bağır'a, Selen Çavuşovalı'ya ve elbette en çok da Özlem Kılıç'a sonsuz teşekkürler.

Bu kitabın, okuyucunun sinemayı daha yakından tanımasında, sevmesinde ve bu konuda basit seyirci koltuğundan kalkarak bilinçli seyirci koltuğuna oturmasında en küçük bir faydası bile olursa bu tek mutluluk kaynağı olacaktır.

Aksiyon Filmi

Kökeni sinemanın ilk yıllarındaki kılıçlı dövüş filmlerine dayandırılan aksiyon filmleri, başlı başına bir film türü olmasının yanında; korku filmleri, westernler, suç filmleri ve hatta komediler gibi birçok film türü de kendi içinde aksiyon türünü barındırıyor. Aksiyon filmleri, ağır dozda heyecanlı takip, patlama, silahlı çatışma, görkemli dövüş ve kaçma-kovalama gibi fiziksel hareketlilikler içerir. Bir zamanlar çok zahmetli ve masraflı olan aksiyon filmleri, gelişen bilgisayar teknolojisi yardımıyla yapılan özel efektlerle artık daha kolay ve ucuza mâl ediliyor.

1960'lardan önceki aksiyonlarda kahramanlar kurallara uyan tiplerdi. Onlar sadece kendini savunurken veya bir mamasun hayatı söz konusuysen birini öldürürdü! *Üç Silahşorler*, *Robin Hood*, *Zorro* gibi kostümlü epik filmlerde esas oğlanlar kılıçlarını kötülere karşı kullanır, adaletten şaşmaz ve örnek alınası bir ahlaka sahiptiler ama değişen dünyada insanlarla birlikte film kahramanları da dönüşüyordu. Bunu ilk spagetti westernlerdeki ana kahramanlarda gördü dünya. Ancak esas olarak 1970'lerde gördük bu değişimi. Artık "başına buyruk polis" arketipinin kaynağı *Kirli Harry* (1971) vardı örneğin. Clint Eastwood'un canlandırdığı Kirli Harry lakaplı Harry Cal-

lahan, argo konuşmaları ve sık sık kaba kuvvete başvurmasıyla bilinen, yasalarla arası iyi olmayan ve olayları kendi yöntemleriyle çözen sorunlu polis tipinin ilk örneği oldu. Kurallara uyan, suçlularla resmî yollarla mücadele eden ideal polisler artık demode olmuştu.

Dövüş sanatlarına dayanan aksiyon filmlerinin, Bruce Lee sayesinde 1970'lerin başlarında neredeyse furya hâline geldiğini de hatırlatmak gerekiyor. 1973'teki zamansız ölümünden sonra bile gelecek on yıllar boyunca dövüş sanatları filmlerini etkileyen Lee, birçok oyuncuya ve genç sporcuya ilham kaynağı olmuş ikonik bir figürdü.

1980'lerdeyse dış görünüşün her şey olduğunun düşünüldüğü zamanlar olsa gerek, Sylvester Stallone, Arnold Schwarzenegger gibi oyuncuların canlandığı kas yığını kahramanlar boy gösteriyordu aksiyon filmlerinde. *Barbar Conan* (1982), ilki 1984'te gelen *Terminatör* serisi, *Komando* (1985) gibi filmlerde Schwarzenegger; *Rocky* (1976) ile kendini tanıtan ve 1982 tarihli *İlk Kan* ile başlayan *Rambo* serisiyle Amerikan milliyetçiliğine oynayan Stallone gibi oyuncuların ikonlaşması bu yıllara rastlar.

Elbette *Indiana Jones* serisiyle Harrison Ford'u; *Mad Max* serisiyle Mel Gibson'ı; *Top Gun* (1986) ile çıkış yapıp *Görevimiz Tehlike* serisiyle zirve yapan Tom Cruise'u ve *Zor Ölüm* serisiyle aksiyon filmlerinin aranan oyuncusu olan Bruce Willis'i anmadan geçmemek gerekiyor. Veyahut yine kashılar familyasından Jean-Claude Van Damme ve ikinci sınıf aksiyon filmlerinin yıldızı Chuck Norris'i. Veya Keanu Reeves, Dwayne Johnson ve Jason Statham gibi son yılların popüler isimlerini.

Genel anlamda genç erkek izleyici kitlesini hedef alan popüler sinemanın bu yaygın türü, “erkek kahramanlı” yapısını bugün de büyük ölçüde sürdürüyor. Aksiyon filmlerinde arada bir kadınların ön planda olduğu, aksiyona şahit olan değil, bizzat “aksiyonu yaşayan” olduğu bazı filmler çıksa da erkek egemen yapı maalesef devam ediyor.

Altın Koza

Adını Çukurova'nın geleneksel ürünü olan pamuk kozasından alan, Adana'da düzenlenen film festivali ve aynı zamanda ödöl olarak verilen heykelciğın de adı elbette. İlk olarak Altın Koza Film Őenliğı adıyla Mayıs 1969'da Adana Belediyesi ile Adana Sinema Kulübü'nün çabasıyla düzenlenen festivale o sene 231 film çekildiğı halde sadece 9 film başvurdu. Jüri başkanlığını Kemal Tahir'in yaptığı ilk Altın Koza'da en iyi film ödölünü Metin Erksan'ın *Kuyu* filmi alırken, en iyi kadın oyuncu ödölü Fatma Girik'in, en iyi erkek oyuncu ödölüyse Yılmaz Güney'in oldu.

1973'e kadar beş kez sinemaseverlerle buluşan film festivali, o yıldan sonra ekonomik sorunlar nedeniyle 18 yıl boyunca yapılamadı. 1992 yılında ise yine Belediyenin çabasıyla, ancak bu kez de Altın Koza ve Kültür Sanat Festivali adıyla düzenlendi. 1998'de yine kesintiye uğrayan festival, aynı yıl yaşanan Adana depremi, 1999'da ise Marmara depremi nedenleriyle yapılmadı.

Yedi yıllık aradan sonra, 2005'te 12. Altın Koza Kültür ve Sanat Festivali adıyla yeniden başlayan festival, o tarihten beri kesintisiz olarak sürüyor. Uluslararası filmlerin de festival programına dâhil edilmesiyle Altın Koza, uluslararası bir film festivaline dönüştü. Festivalin adı 2016 yılında (Uluslararası)

Adana Film Festivali olarak değiştirildi. 2019 yılında ise yeniden Altın Koza adını ekleyerek Uluslararası Adana Altın Koza Film Festivali oldu.

Türkiye'nin en köklü ikinci film festivali olan bu festival, sürekli isim değişikliğiyle dikkat çekse de Altın Koza genel adıyla bilinir.

Altın Portakal

Adını Antalya'nın geleneksel ürünü olan portakaldan alan, Türkiye'nin aktif film festivalleri içindeki en köklüsü. Altın Portakal Film Festivali'nin Türkiye'nin ilk film festivali olduğu bilgisi, yanlışlığına rağmen oldukça yaygın!

İlk yerli "sinema yarışması", 1948'de Yerli Film Yapanlar Cemiyeti tarafından Yerli Film Müsabakası adıyla düzenlenmişti. İlk "film festivali" ise Birinci Türk Film Festivali adıyla 1953 yılında Türk Film Dostları Derneği tarafından düzenlendi.

1964 yılından beri günümüze kadar kesintisiz devam eden Altın Portakal, sadece 1979'da ve 1980'de sekteye uğradı. 1979 yılında sansüre karşı bir duruş sergileyen festival yönetimi, 16. Antalya Altın Portakal Film Festivali'ni iptal etmişti. 1980 yılında ise 12 Eylül askeri darbesi nedeniyle yapılamamıştı. Ancak bu yıllara ait ödüller, 2011 yılında özel bir törende sahiplerini buldu. O yılların jürileri içinde hayatta olanlar, her iki yıl için de ayrı ayrı toplanarak 1979'daki ve 1980'deki değer gör-dükleri filmlere ödül verdi.

2005 yılında festivale uluslararası bir nitelik kazandırarak yerli film yarışmasının yanı sıra yabancı filmlerin katılabileceği Uluslararası Avrasya Film Festivali başlatıldı. Dört yıl boyunca Altın Portakal Film Festivali ile paralel olarak devam eden bu

festival, 2009'da Uluslararası Antalya Altın Portakal Film Festivali çatısı altında birleştirildi.

Altın renginde olan ve sol elinde portakal tutan bir kadın (nam-ı diğer Venüs) biçiminde tasarlanan Altın Portakal ödül heykelciği, 2005 yılına kadar kullanıldı. 2005-2008 yıllarında fallık bir objeye benzetilen bir heykelcik verildi. 2009'dan itibaren de tekrar Venüs heykelciğine dönüldü.

Türkiye'nin en prestijli film festivallerinden biri olarak görülen Uluslararası Antalya Altın Portakal Film Festivali, 2017 yılında tartışmalı bir karar alarak ulusal yarışma kategorisinin kaldırıldığını açıkladı. Bu kararla 54'üncü ve 55'inci Uluslararası Antalya Altın Portakal Film Festivali yerli filmleri ne destekledi ne de ödüllendirdi! Bu kararın ardından yönetmen Kaan Müjdecî'nin öncülüğünde bir araya gelen bir grup sinemacı ise İstanbul'da alternatif bir Ulusal Yarışma düzenledi. 2017'de 54'üncü, 2018'de ise 55'inci Ulusal Yarışma adıyla 2 yıl yerli filmleri ödüllendirdiler. 2019'da ise değişen Belediye yönetimi, ulusal yarışma kategorisini getirmekle kalmadı, iki yıldır İstanbul'da yapılan alternatif "Ulusal Yarışma"nın kazananlarına, düzenlenen törenle Altın Portakal heykelciğini verdi. 2023 yılında ise *Kanun Hükmü* belgeselinin yarışma seçkisinden çıkarılmasıyla başlayan bir sansür krizi yaşandı. Sürecin sonunda bakanlığın festivalden desteğini çekmesi üzerine Altın Portakal, darbe döneminden sonra tarihinde ikinci kez iptal edildi.

Animasyon (Çizgi Film)

Canlandırma sineması, hareketsiz nesnelere ya da çizimlerin hareketli hâle getirilmesi, yani canlandırılması esasına dayanıyor ve çizgi film (ya da günümüzdeki yaygın adıyla animasyon) ile stop motion olmak üzere iki alt türe ayrılıyor.

Fransız Emile Cohl, 1908’de yıllardır üzerinde çalıştığı *Fantasmagorie*’yi halka gösterdi ve sinema tarihinin ilk çizgi filmi sayılabilecek bir çalışmaya imza attı. Cohl’un çalışmaları ABD’de de yankı buldu ve Winsor McCay, 1914’te *Dinazor Gertie*’yi yarattı.

Çizgi filmler, kâğıtların üzerine (bazı animatörler kâğıt yerine “film bandı” kullanıyordu) çizilen çizgilerin, arka arkaya hızla gösterilmesi sonucu, çizilen objelerin hareket ediyor gibi algılanması prensibi üzerine geliştirilmişti. Bu algının oluşması için saniyede 24 ayrı çizim gerekmektedir.

1920’lerin başında ise daha sonraları bu alanı domine edecek ve hatta onunla bütünleşecek olan *Walt Disney* girdi piyasaya. 1928’de ikonik *Mickey Mouse* karakterini yaratan Disney, kurduğu şirketle birbiri ardına siyah beyaz ve kısa *Mickey Mouse* filmleri yaptı. Daha sonra bol malzeme olduğunu keşfettiği masallara girişti ve bugün bile hatırlanan masal uyarlamalarını hayata geçirdi. 1937’deki ilk uzun metraj çizgi film *Pamuk*

Prenses ve Yedi Cüceler'i sırayla *Pinokyo* (1940), *Dumbo* (1941) ve *Bambi* (1942) izledi. Bunlar arasındaki, bugün bile eşsiz bir başyapıt olarak görülen *Fantasia* (1940), klasik müzik besteleleriyle çizginin senkronize bütünlüğünü muhteşem bir şekilde yansıtıyordu. 1940'ların ikinci yarısında bir dizi başarısız çizgi filminden sonra tekrar masallar dünyasına dönen Disney, *Külkedisi* (1950), *Alice Harikalar Diyarında* (1951), *Peter Pan* (1952) ve *Uyuyan Güzeli*'i (1958) yaptı. *Minnie*, *Donald Duck*, *Pluto* ve *Goofy* gibi başka ikonik karakterler de yaratan Walt Disney'nin 1966'da ölümünün ardından da şirketin üretimi devam etti.

Hollywood'un ikinci büyük çizgi film stüdyosunu Fleischer kardeşler kurdu. *Betty Boop* ve *Temel Reis (Popeye)* yarattıkları en ünlü karakterlerdi. 1939'da *Güliver'in Gezileri*'ni uyarlayan Fleischer kardeşler belli bir ticari başarı kazandılar ancak film, şirketin çöküşünü durduramadı.

1948'de Disney'den ayrılanların kurduğu UPA ise 1970'lere kadar varlığını sürdürdü. UPA, *Mr. Magoo* karakteriyle tanındı ve daha çok televizyona işler yaptı.

MGM, William Hanna ve Joe Barbera'nın *Tom ve Jerry*'li kısa filmlerle büyük başarı yakaladı. Ayrıca bu ikili *Taş Devri* ve *Jetgiller*'in de yaratıcısıydı. Warner Bros. da "Looney Tunes" ile katıldığı bu çizgi film savaşında *Bugs Bunny*, *Daffy Duck*, *Sylvester*, *Tweety*, *Karavana Sam*, *Hızlı Gonzales* ve *Tazmanya Canavarı* gibi birbirinden ünlü karakterleri üretti.

Sovyetler Birliği'nde ise 1936'da Soyuzmultfilm adlı çizgi film stüdyosu kuruldu. Soyuzmultfilm animatörleri, SSCB'nin dağılmasına kadar binlerce film üretti.

Gerçek insanlarla çizgi karakterlerin bir arada yer aldığı *Gönül Kimi Severse* (1945), *Masum Sanık Roger Rabbit* (1988) ve

Space Jam (1996) gibi filmler de kendi dönemlerinde oldukça ilgi görmüş ve gişede başarılı olmuşlardı.

Güzel ve Çirkin (1991) ile *Aslan Kral* (1994) geleneksel yöntemle, yani elle çizilerek yapılan son büyük filmlerdi. Bilgisayar teknolojisinin ilerlemesiyle çizgi filmler de kendi içinde bir devrim yaşadı. Artık elle çizme devri kapanmış ve Pixar'ın *Oyuncak Hikâyesi* (1995) filmiyle birlikte bilgisayarla üretim dönemi başlamıştı. Birçok sinema yazarına göre bu filmin ardından "çizgi film" ifadesi, yerini "animasyon"a bırakıyordu artık. *Oyuncak Hikâyesi*, hem çizimlerde bilgisayarın kullanılması açısından hem de fikirleri karmaşık bir şekilde sıralaması ve çocuklar için yazmanın aşırı basitleştirmek demek olmadığını gösteren senaryosu açısından devrim niteliğindedir. Pixar, *Oyuncak Hikâyesi* serisinin yanında, aralarında *Sevimli Canavarlar* (2001), *Kayıp Balık Nemo* (2003), *Wall-E* (2008), *Yukarı Bak* (2009), *Ters Yüz* (2015) ve *Coco* (2017) gibi filmlerin de olduğu birbirinden güzel animasyonlara imza attı/atıyor.

Shrek (2001), *Kung Fu Panda* (2008) ve *Ejderhamı Nasıl Eğitirsin* (2010) gibi gişede de başarı yakalamış animasyon filmlerle öne çıkan DreamWorks, bu filmlerin serilerini de devam ettirdi. 20th Century Fox bünyesindeki Blue Sky Stüdyoları ise *Buz Devri* serisiyle animasyon sinemasına önemli katkılar sundu.

Geleneksel elde çizim yöntemini kullanan Fransız Sylvain Chomet ise *Belleville'de Randevu* (2003) ve *Sihirbaz* (2010) gibi başyapıtlar üretti. Japon usta Hayao Miyazaki de başta *Prences Mononoke* (1997), *Ruhların Kaçışı* (2001) ve *Rüzgâr Yükseliyor* (2013) gibi başyapıtlar olmak üzere birbirinden güzel animeler üretti.

Türkiye’de ise 1950’lerde *Evvel Zaman İçinde* adlı uzun metraj bir çizgi filmin hazırlanıp banyo işlemi için ABD’ye gönderilmesi ve filmin orada kaybolması, olumsuz bir etki yarattı ve çizgi filmler uzunca bir süre yalnızca reklam filmlerinde ve bazı Yeşilçam filmlerinin jeneriğinde kullanıldı. 2016 yapımı *Kötü Kedi Şerafettin* animasyon filmiyse son yıllarda eleştirmenler ve izleyici nezdinde geçer not alarak diğer yerli örneklerden ayrılıyor.

Anime

Kendine özgü kültürleriyle dünyada nam salan Japonların çizgi filmleri de kendine özgü olmalı elbette! Anime, Japon animasyonlarına verilen isimdir. Zaten, İngilizcedeki *animation* kelimesinin de kısaltılmış hâlidir. Animeler, Japon çizim sanatıyla yaratılır ve kendine özgü çizim tekniklerinden oluşur.

Japon çizgi romanını yani *manga* ile animeyi birbirinden ayırmak gerekir. Basılı haldeki manganın televizyona ya da sinemaya uyarlanmış hâli olan anime, Japonya’da manganın diğer bir yüzü olarak; başka bir deyişle hareket eden manga olarak görülür.

Animenin tarihi, 1900’lerin başlarında Japon film yapımcılarının Batıdaki animasyon tekniklerini keşfetmesiyle başlıyor. 1948’de kurulan Japonya’nın en eski animasyon stüdyosu Toei Animation, konularını efsanelerden, masallardan, bilim kurgudan alan çizgi filmler üretmeye başladı. Hızlı bir kurguya yer veren, kimi kez şiddet de içeren ve seyircinin büyük bir ilgi gösterdiği bu filmlerin yolunu açan, “Animenin Babası” olarak görülen Osamu Tezuka idi. Tezuka, genç yaşta küçük animasyonlar çekmeye başladı ve bu animasyonlarında Walt Disney ve Max Fleischer’in eserlerinden ilham aldı. Tezuka’nın izin-

den yürüyen sanatçuların yapıtlarıyla canlandırma sinemasında yeni bir stil ortaya çıktı.

Büyük gözler, uzun bacaklar gibi çizim özelliklerinin yanında; günlük hayatta verilen tepkilerin, mimik ve jestlerin abartılı bir görsellikle sunulması gibi karakteristik özelliklere de sahip olan animeler, her şeyi kendine konu edinip, her yaştan kitleye hitap edebiliyor. Çok küçük çocuklar için eğitim ve komedi içeren animeler olduğu gibi, tamamen yetişkinlere yönelik savaş, şiddet, felsefe, psikoloji ve cinsellik gibi konuların işlendiği animeler de oldukça yaygın.

Televizyon veya internet dizileri olarak binlerce bölüme kadar çıkabilen animeler, tüm dünyadan kendisine seyirci bulabiliyor. Anime sinema filmleri de Hayao Miyazaki'nin öncülüğünde dünyada çok önemli bir noktaya geldi. Miyazaki'nin tüm filmlerinin yanında; Japonya'ya atılan atom bombasını bir çocuğun gözünden anlatan *Yalınayak Gen* (1983) ve büyük bir aşkla vurulduğu bir kurt adamdan iki çocuğu olan Hana'nın hikâyesi anlatan *Kurt Çocuklar* (2012) gibi müthiş animeler de hem eleştirmenlerin hem de seyircilerin ilgisine mazhar oldu. Tıpkı, artık kült film hâline gelmiş, distopik türde bir anime olan *Akira* (1988) filmi gibi.

Anti Kahraman

Her durumdan alınının akıyla çıkan, her zaman her şeyi en doğru şekilde yapan ve her daim *kahraman* olan kahramanlar size de biraz sıkıcı gelmiyor mu? Çoğu kez anti kahramanların, kahramanlardan daha çok sevilmesinde tam olarak bu durum söz konusudur.

Kahraman olmayan ya da geleneksel kahramanın antitezi olan anti kahramanlar, bir kahramandan beklenen genel özellikleri taşımayan başkişilerdir.

Kahramanı tanımadan anti kahramanı tanıyamayız. Genel anlamıyla kahraman; cesur, güçlü, becerikli, yakışıklı, dürüst, tutarlı, masumdan yana olan, sahip olduğu gücü daima iyi ve haklı için kullanan ana karakterdir. Anti kahramanlar ise kahramanın sıkı sıkıya bağlı olduğu değerlere sahip olmayan kişilerdir. Onlar; yetersiz, aşırı zaafı olan, şanssız, sakar, çirkin ya da kaba olabileceği gibi, bu olumsuz niteliklere sahip olmayıp, toplumun inançlarını, tutumlarını, var olma biçimini onaylamadığı, marjinal bireyler de olabilir.

Şunu söylemekte de yarar var ki, anti kahraman, kesinlikle kötü adam demek değildir. Doğruyu ve haklıyı arama mücadelesinde anti kahraman, kahramanın aksine meşru olmayan yollarla mücadele etse de ona kötü ya da düşman diyemeyiz. O, her

ne kadar aykırı özellikleri taşısa da olumsuz bir profil çizse de tek başına hiçbir zaman kötülüğün simgesi veya faili değildir. O yalnızca olumsuz yaşam şartları içerisinde hayata tutunmaya çalışır.

Anti kahramanlar; kötü karakter olamayacak kadar iyi, kahraman olamayacak kadar da kötüdürler. İyi ve kötü karakter arasında kalan tüm gri alanlar anti kahramanlara aittir. Onlar kimi zaman acımasız ve gaddar, kimi zamansa sempatik ve saf olabilirler. Bu yüzden anti kahramanlarda iyi ile kötü arasındaki çizgi oldukça bulanıktır.

Esas olarak film *noir* (kara film) ile kendilerini belli eden anti kahramanlar, westernlerde (özellikle spagetti westernlerde) ve gangster filmlerinde sıkça karşımıza çıkar. *Kirli Harry* (1971) filmindeki Harry Callahan; *Baba* (1972) filmindeki Vito Corleone; *Taksi Şoförü* (1976) filmindeki Travis ve Yaralı Yüz (1983) filmindeki Tony Montana, sinema tarihinin en meşhur anti kahramanlarından sadece birkaçıdır.

Toplum tarafından “olumsuz” kabul edilen kişilik özelliklerine rağmen izleyiciler çoğu kez anti kahramanları sevmeye herhangi bir beis görmez. Çünkü onlar, kahramanın aksine iyi olmaya çalışmayan, hatalar yapan ve zaafı olan çelişkili başkarakterlerdir. İzleyici anti kahramanlarla empati kurabiliyor, çünkü insanlar gördüğü filmde ya da okuduğu romanda kendinden bir şeyler bulabilmek ister. Bu yüzden, zayıf noktaları olan anti kahramanlar, mükemmel kahramanlara tercih edilir. Geleneksel kahramanın tek yönlülüğüne karşın anti kahramanlar, yaşadığımız bu yozlaşmış dünyanın daha çok içindedir. Bu, bizi onlara daha çok yakınlaştırıyor.

İnsanın toplum içinde değerli bir varlık olmaktan ziyade, bir tüketim aracı olarak görüldüğü, adalet inancının kaybolma-

ya yüz tutuğu ve insani duyguların silikleştiği kapitalist yaşamın, pragmatist gerçeklerle şekillendiği çağımızda, günümüz dünyasının insan tipinin anti kahramanlarda tezahür bulması şaşırtıcı olmasa gerek. Üstün niteliklere sahip kahramanların karşıtı özelliklerle donanmış hâli olan anti kahramanların, izleyiciye yakın gelmesi ve kendini sevdirmesi bundandır.

